

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXVIII, СВ. 1

ISSN 0350-185X
UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVIII, No. 1

Editorial Board

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,
Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović, Dr Sreto Tanasić,
Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov, Dr Jasna Vlajić-Popović*

Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE
2022

ISSN 0350–185X

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЛУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXVIII, св. 1

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појковић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Слободан Ремейић, др Јелица Стојановић, др Срејто Танасић,
др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов, др Виктор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2022

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

808

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ = South slavic philologist / главни уредник Рајна Драгићевић. - [Штампано изд.]. - Књ. 1, св. 1/2 (1913) ; књ. 2, св. 1/2 (1921)-књ. 11 (1931) ; књ. 12 (1933)-књ. 17 (1938/1939) ; књ. 18, св. 1/4 (1949/1950)- . - Београд : Српска академија наука и уметности : Институт за српски језик САНУ, 1913; 1921-1931; 1933-1939; 1950- (Београд : Вірограф comp). - 24 cm

Полугодишње. - Друго издање на другом медијуму: Јужнословенски филолог (Online) = ISSN 2406-0763
ISSN 0350-185X = Јужнословенски филолог
COBISS.SR-ID 615183

Секретар Уређивачког одбора
др Владан Јовановић

Рецензенти

др Ивана Антонић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Рајна Драгићевић (Филолошки факултет, Београд), dr Irina Dulebová (Univerzita Komenského, Bratislava), др Валерия С. Ефимова (Институт славяноведения РАН, Москва), др Драгана Вељковић Станковић (Филолошки факултет, Београд), др Биљана Марић (Филолошки факултет, Београд), др Софија Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Борис Ю. Норман (Белорусский государственный университет, Минск), др Људмила Поповић (Филолошки факултет, Београд), др Лариса В. Раџиурская (Университет Лобачевского, Нижний Новгород), др Слободан Реметић (Академија наука и умјетности Републике Српске, Бања Лука), др Владислава Ружић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Срето Танасић (Академија наука и умјетности Републике Српске, Бања Лука), dr Branko Tosovic (Karl-Franzens-Universität, Graz), др Анатолий А. Турилов (Институт славяноведения РАН, Москва).

Ово издање финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2022-14 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 29. марта 2022.

Издају

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура: Дивна Продановић

Коректура резимеа на руском: Стефан Милошевић

Коректура резимеа на енглеском: дрТатјана Ружин Ивановић

Припрема за штампу: Давор Палчић (palcic@eunet.rs)

Штампа: Вірограф comp d.o.o., Атанасија Пуље 22, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Студије и расправе

| | |
|--|-----|
| Роман Н. Кривко: Иерусалимски тип служебной минеи в южнославянской письменности XIV–XV вв. | 9 |
| Роман Н. Кривко: Служабни минеј јерусалимског типа у јужнословенским рукописима XIV–XV века | 46 |
| Roman N. Krivko: Service Menaion of the Jerusalem Type in the South Slavic Manuscripts of the 14 th –15 th Centuries | 47 |
| Драгана В. Станковић: Употреба беспредлошких генитива у говору младих Врањанаца | 49 |
| Драгана В. Станкович: Употребление беспредложного родительного падежа в речи молодых людей из г. Вранье | 76 |
| Dragana V. Stanković: Use of Genitive without Prepositions in the Spoken Language of Youth from Vranje | 77 |
| Лиљия Р. Дускајева, Любовь Ю. Иванова: Гипертекст одной новости в медиалингвистическом преломлении | 79 |
| Лилија Р. Дускајева, Љубов Ј. Иванова: Хипертекст новинске вести кроз призму медијске лингвистике | 100 |
| Lilija R. Duskajeva, Lyubov Y. Ivanova: The Hypertext of a News Item through the Prism of Media Linguistics | 100 |
| Венера Г. Фатхутдинова: Структура и семантика производных глаголов поведения в русском языке | 103 |
| Венера Габдулхаковна Фатхутдинова: Структура и семантика изведених глагола понашања у руском језику | 118 |
| Venera Gabdulkhakovna Fatkhutdinova: Structure and Semantics of Derived Verbs of Behaviour in the Russian Language | 119 |
| Гордана Р. Штасни: О транскатегоризацији и псеудотранскатегоризацији у домену простора | 121 |
| Гордана Р. Штасни: О транскатегоризацији и псеудотранскатегоризацији в пространственной сфере | 143 |
| Gordana R. Štasni: About Transcategorisation and Pseudotranscategorisation in the Domain Space | 145 |
| Душка Б. Кликовац: О природи значења везника <i>док</i> кад означава супротност (контраст) | 147 |
| Душка Б. Кликовац: О природи сојуза <i>док</i> при означенију противопостављенија (контраста) | 163 |
| Duška B. Klikovac: On the Nature of the Conjunction <i>dok</i> ('while') Denoting Opposition (Contrast) | 165 |

| | |
|---|-----|
| Миливој Б. Алановић: Један тип допунске <i>кад</i> -клаузе | 167 |
| Миливој Аланович: Один тип придаточного <i>кад</i> -предложения | 187 |
| Milivoj Alanović: Ergänzungssatz mit subjunktor <i>kad(a)</i> | 187 |

Некролози

| | |
|--|-----|
| Академик Предраг Пипер (1950–2021) (Рајна Драгићевић) | 189 |
| Wiesław Boryś (1939–2021) (Марта Бјелетић) | 199 |
| Дорин Гамулеску (1936–2021) (Биљана Сикимић) | 203 |
| Олга Недељковић (1937–2021) (Виктор Савић) | 207 |

Хроника

| | |
|--|-----|
| Међународни округли сто <i>Александар Невскиј и Савва Сербскиј: подвиг и свјатост в языке, литературе, культуре, истории.</i> Институт славјанској культуры Россійского государственного университета им. А. Н. Косыгина и Институт славјановедения РАН. Москва, 24. новембар 2021. г. (Ружица Левушкина) | 213 |
| Научни скуп <i>Актуелна питања лексикологије и лексикографије српскога језика.</i> Андрићев институт. Андрићград, 8–10. октобар 2021. г. (Наташа М. Миланов) | 217 |
| Научни скуп <i>Актуелна питања српског правописа: Нови прилози српском правопису 2.</i> Матица Српска, Нови Сад, Одбор за стандардизацију српског језика, Београд, 23. октобар 2021. г. (Слободан Б. Новокмет) | 225 |

Прикази и критика

| | |
|---|-----|
| Т. И. Вендина. <i>Антропологија диалектног слова.</i> Москва – Санкт-Петербург: РАН, Институт славјановедения, 2020, 682 стр. (Софија Милорадовић) | 233 |
| Татјана Трајковић, Надежда Јовић (ур.). <i>На темељима народних говора: зборник радова посвећен проф. др Јордани Марковић поводом одласка у пензију.</i> Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 2020, 739 стр. (Бранкица Ђ. Марковић) | 243 |

| | |
|---|-----|
| Наташа Миланов. <i>Српски лексички фонд из угла њолисемије: глаголи, именице, њридеви</i> . Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 465 стр. (Милица Љ. Стојановић) | 253 |
| Милош Ковачевић. <i>Србистички огледи</i> . Источно Ново Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства, 2021, 291 стр. (Миланка Бабић) | 263 |
| Илијана Чутура. <i>Међуоднос њрилога и њрилошких израза у савременом српском језику</i> . Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, 2020, 295 стр. [електронско издање] (Милош Ковачевић) | 275 |
| Драгана Вељковић Станковић, Ивана Ђорђевић. <i>Меѡафоре и аналогије у настѡави српског језика – когнитивни ѡписи</i> . Београд: Јасен, 2021, 395 стр. (Јована Б. Јовановић) | 284 |
| Paweł Kowalski (ed.). <i>Słowotwórstwo w przestrzeni komunikacyjnej</i> . Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2021, 372 стр. (Катарина Митрићевић-Штепанек) . . . | 295 |
| Мотоки Номати и Сиори Киёсава (ред.). <i>Грамматика в обществе, общество в грамматике: исследования по нормативной грамматике славянских языков</i> . Москва: Центр славянско-евразийских исследований Хоккайдского университета, Издательский дом ЯСК, 2021, 304 стр. (Срето З. Танасић) | 303 |

Библиографија

| | |
|---|-----|
| Библиографија за 2020. годину расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској (Ана В. Голубовић) | 309 |
|---|-----|

Регистри

| | |
|--|-----|
| Регистар кључних речи LXXVIII књиге <i>Јужнословенског филолога</i> , св. 1 | 427 |
| Регистар именâ LXXVIII књиге <i>Јужнословенског филолога</i> , св. 1 | 429 |
| Напомена | 451 |

Татјана Трајковић, Надежда Јовић (ур.). *На темељима народних говора: зборник радова посвећен проф. др Јордани Марковић поводом одласка у пензију*. Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 2020, 739 стр.

Зборник радова *На темељима народних говора* посвећен је проф. др Јордани Марковић, редовном професору Филозофског факултета у Нишу, поводом њеног одласка у пензију.

Проф. др Јордана Марковић рођена је 26. октобра 1953. године у Доњем Душнику. Основно образовање стекла је у школи у Великом Крчмиру, средњу школу је завршила у Нишу, а дипломирала 1976. године на Филолошком факултету у Скопљу. Магистрирала је 1992, а докторирала 1996. године на Филолошком факултету Београду. Свој наставни рад започела је у гимназији у Витини Косовској, где је радила од 1976. до 1978. године, да би потом од 1978. до 1987. године радила као средњошколски професор у Кладову. Од 1987. године па до одласка у пензију (2019. године) радила је на Филозофском факултету у Нишу, где је редом стицала сва звања – од асистента приправника до редовног професора. Под њеним менторством одбрањен је велики број дипломских и мастер радова, а била је и члан бројних комисија за одбрану дипломских и мастер радова.

Области њеног научног интересовања су дијалектологија српског језика, дијалекатска лексикологија, социолингвистика и ономастика. Добитник је неколико награда и признања.

Научна и стручна библиографија проф. др Јордане Марковић броји преко 200 публикација, међу којима су монографије, уџбеници и радови, прикази, хронике, стручни и популарни текстови и библиографије, објављени у домаћим и страним часописима и тематским зборницима. Учествовала је на више од 60 научних скупова у земљи и иностранству, затим у организацији неколико скупова, у уређивању више часописа и зборника, на трибинама, промоцијама и пројектима. Одржала је већи број предавања по позиву и била рецензент бројних радова, као и појединачних издања. Члан је више научних и стручних тела и комисија.

Ово је само мали извод из богате биографије и библиографије проф. др Јордане Марковић, а детаљни преглед може се наћи у одељку *Биографија и библиографија проф. др Јордане Марковић* (13–36), са којим, након *Садржаја* (7–12) започиње овај зборник.

Своје радове у овом зборнику приложиле су колеге и сарадници проф. др Јордане Марковић. Први међу њима је рад *За некои особености на евронимиие во македонскиот и во српскиот јазик* (37–44) Христине Андоновске (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје). Ауторка говори о појави неологизама у терминологији, о тзв. евронимима који настају преузимањем и адаптирањем туђих речи и израза, или активирањем творбених могућности сопственог језика. Настоји да анализира неке особености евронима у македонском и српском језику „на основу примера превода европске легислативе на македонски и српски језик, као и на основу македонске и српске верзије многојезичног појмовника Евровок“ (37). Следећи је рад *Суфикс -ЦИЈА/-ЧИЈА у Речнику говора југа Србије Момчила Златановића* (45–60) Александре Антић (Филозофски факултет, Ниш). Ауторка се бавила представљањем семантичких особина лексема са турским суфиксом -ЦИЈА/-ЧИЈА, који се јављају као одреднице у дигиталној верзији *Речника говора југа Србије Момчила Златановића*. Такође, испитивала је и суфиксе који се при тумачењу значења забележених лексема појављују као конкурентни поменутом турском суфиксу. Примере регистроване у Златановићевом речнику поредила је са онима из шестотомног Речника Матице српске, из речника Турцизми у српскохрватском језику Абдулаха Шкаљића и из Црнотравског речника Радослава Стојановића. У раду *Трајање заборављеног* (61–67), Недељко Богдановић (Филозофски факултет, Ниш) настоји да укаже на то „да многе речи из прошлости и кад буду замењене, или заборављене, настављају да живе у неком облику као производу сопствене деривације, продужујући употребу и чувајући успомену на првобитно значење“ (61). Ову изнету чињеницу настоји да потврди анализом осам изабраних примера (*узао, њрогон, самјас, сјџружина, брчишиије, њрлега, чајаици, враг*) у говору Сврљига и околине. *Бајка Добрице Ћосића: књижевна кријка о романескном искораку у алегорично-саиричну фанјасику* (69–82) наслов је рада Снежане Божић (Филозофски факултет, Ниш). Рад се састоји из два дела – у првом, ауторка даје краћи осврт на поменути роман, приказујући његове важне сегменте (тематика, ликови, идејни слој итд.), док се у другом делу даје преглед критичких мишљења о овом Ћосићевом роману. Рад Мирјане Бојанић Ћирковић (Филозофски факултет, Ниш) носи наслов *Фрагменти сећања Лалија Соколова: ирилог њумачењу мемоарско-ауџобиографске њрозе о холокаусту* (83–95). Ауторка се бавила анализом жанровских, формалних и садржинских карактеристика дела *Тџоважер из Аушвица* Хедер Морис, које припада домену књижевности о холокаусту, настојећи да

укаже „на опште и специфичне елементе ове приповести о искуству у нацистичком логору“ (83). Валентина Бонджолова (Филологически факултет, Велико Трново) у раду *Ретронимите в българския език* (97–105) говори о ретронимима, односно о групи неологизама повезаних са појавом нових назива за већ постојеће реалије, чије настајање узрокују нове релије и њихове карактеристике. Рад *Сѣтабилносѣи неких вокалских црѣта у говору Баванишиѣа* (107–131) Жарка Бошњаковића (Филозофски факултет, Нови Сад) говори о стабилности неких дијалекатских црта на вокалском нивоу (дистрибуција икавизама шумадијско-војвођанског типа, боја кратких средњих вокала, контракција вокалских група *-ao*, *-eo*, *-yo* и *-o(j)a*, *-o(j)u* (код присвојних заменица) и елизија вокала) у говору Баваништа, као и о њиховом односу према стању у суседним говорима. Аутор је промене пратио у односу на стање које је још давне 1948. године регистровао П. Ивић испитујући говор овог места. Посебна пажња посвећена је поређењу стања у говору Баваништа са онима у банатским говорима шумадијско-војвођанског дијалекта, источној и централној Шумадији, Биограчићима, Батовцу и Радимни, с циљем да се добије јаснија и детаљнија слика овог микроареала. *Облици ѣрезениѣа у говору Туѣина, Новог Пазара и Сјенице* (133–149) наслов је рада Бојане Вељовић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац). Ауторка се бавила анализом презента у тутинско-новопазарско-сјеничком говору. Пратила је глаголске основе и наставке који учествују у грађењу презентских ликова, с посебним освртом на форме 3. л. мн., односно на статус два наставка *-е* и *-у*. У раду *Хиѣоѣакса у шумадијско-војвођанском дијалекту (досадашња истраживања)* (151–168) Данке Вујаклије (Филозофски факултет, Нови Сад) дат је преглед досадашњих истраживања хипотактичних структура у шумадијско-војвођанском дијалекту. Ауторку су занимали теоријско-методолошки оквири у којима су досадашња испитивања спроведена, као и резултати до којих се дошло. Добијене резултате упоредила је са онима у призренско-тимочким говорима, указујући на то у ком правцу би могла да иду даља истраживања. Снежана Гудурић (Филозофски факултет, Нови Сад) у раду *О ѣореклу лексеме БАН* (169–179) истражује постојање ове лексеме у више европских језика, настојећи да расветли њено могуће порекло. Рад Гордане Драгин (Филозофски факултет, Нови Сад) носи наслов *Међу Србима у Румунији* (181–190). Предмет овог прилога су српски народни говори на територији данашње југозападне и западне Румуније. Ауторка даје „историјат интересовања српских, румунских и других лингвиста за ову проблематику“ (181), а настоји и да представи резултате досадашњих истраживања српских говора у Румунији, у оквиру пројекта „Истраживање културе и историје Срба у Румунији“ Центра за научна истраживања и културу Срба у Румунији, при Савезу Срба у Румунији. У раду *Изразувањето на семемаѣа ‘дам-чесѣи’ во македонскиѣе говори* (191–204) Васиља Дрвошанова (Институт

за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје) даје се ареални преглед изражавања семеме ‘пегав, човек, који има пеге по лицу или телу уопште’ у македонским говорима. Истраживање је спроведено на дијалекатском материјалу из картотеке за пројекат „Македонски дијалекатски атлас“ Института за македонски језик „Крсте Мисирков“. „Аутор приказује распрострањеност великог броја лексема и њихову фонетску, морфолошку и творбену разноликост у читавом македонском дијалекатском подручју“ (191). Најда Иванова (Софијски универзитет „Св. Климент Охридски“, Софија) у раду *Лингвистички и лингводидактички аспекти настиваве рускословенског језика у славеносрпској ејоси на примеру* Руководства к славенској граматизи (1830) *Георгија Захаријадиса* (205–217) анализира први том рускословенске граматике *Руководство к Славенској Грамматици* Г. Захаријадиса, посматрајући га „као извор информација о филолошким, лингвистичким и лингводидактичким идејама аутора с обзиром на специфику рускословенско-славеносрпских саодноса током прве половине 19. века“ (205). Рад Мирјане Илић (Филозофски факултет, Ниш) носи наслов *Деривационо гнездо иридева ЦРН у српском језику* (219–237). Ауторка се бавила творбеном сегментацијом речи изведених од придева *црн* у српском језику. Анализом је обухватила лексеме које су творбеним процесима префиксације, суфиксације, композиције и конверзије дале нове речи од поменутог придева. У раду *Специфичности творбе жаргонских именица из југоисточне Србије за означавање особа* (239–253) Александре Јанић (Филозофски факултет, Ниш) говори се о творби жаргонских именица из југоисточне Србије на примерима изведених именица за означавање особа из *Речника жаргонизама јужне ируге* Јордане Марковић и Татјане Трајковић. Циљ рада је био да се покажу „творбене тенденције творбених основа и суфикса којима се изводе именице за означавање особа у жаргону“ (239). Јелена Јанковић и Марина Јуришић (Институт за српски језик САНУ, Београд) у прилогу *Нацрт ијийника за ирикуљвање миколошке лексике* (255–267), како сам наслов каже, дале су нацрт миколошког упитника, трудећи се да буде свеобухватан, што значи да садржи и општа питања о печуркама, као и она о њиховим врстама и активностима везаним за њих (нпр. сакупљање, употреба итд.). Како ауторке наводе, примарни циљ њиховог прилога био је да се дијалектолозима скрене пажња и на ову врсту лексике и да се крене са њеним сакупљањем, како не би остала незабележена. На крају рада приложене су и фотографије 26 врста јестивих и условно јестивих печурака. Коауторски рад Марине Јањић и Александра Новаковића (Филозофски факултет, Ниш) носи наслов *Функционалности ириручника и иракійикума ироф. др Јордане Марковић* (269–284). У раду се анализира и испитује функционалност приручника и практикума проф. др Јордане Марковић. У раду *Анџројонимија села Велика Крушевица код Рековца* (285–296) Голуба Јашовића (Филозофски факултет, Ко-

совска Митровица) дата је антропонимијска грађа из села Велика Крушевица у општини Рековац. Аутор је пописао и анализирао сва лична имена и презимена и породичне надимке становника овог места. *Лексика у вези са производњом и употребом алкохолних пића* у Речнику села Каменице код Ниша (297–312) наслов је рада Надежде Јовић (Филозофски факултет, Ниш). Ауторка се бавила семантичко-мотивационом, фонетском, творбеном и етимолошком анализом лексике у вези са производњом и употребом алкохолних пића, ексцерпираних из *Речника села Каменице код Ниша* и из *Додајка Речнику села Каменице код Ниша* Властимира Јовановића. У прилогу на крају рада дат је попис тих око 150 издвојених и анализираних лексема. Рад Милоша Ковачевића (Филолошки факултет, Београд / Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац) *Прилошка одредба компензације* (313–326) настоји да покаже и докаже постоји ли посебна прилошка одредба компензације. Даје се „историјат употребе термина компензационо значење, и показује да оно ни у граматичкој ни у научној синтаксичкој србистичкој и/или сербокроатистичкој литератури није издвојено као категоријално синтаксичко значење, него тек као подзначањски тип узрочних и супротних конструкција“ (313). Анализа спроведена на богатом корпусу из публицистичког стила српског језика је показала да постоје две једнозначне компензационе синтаксичке јединице – прилог *заузврат* и акузативни предлошки израз *у зам(ј)ену за* и да постојање компензационе синтагме са те две синтаксичке јединице потврђује и постојање посебне *прилошке одредбе компензације*. Данијела Костадиновић (Филозофски факултет, Ниш) у раду *Кад дрвеће умире: митолошкопредставе о дрвету у приповеткама „Одрођени“, „Градинарова смрт“, „Кад дрвеће умире“ и „Јабука“ македонског писца Живка Чинга* (327–336) испитује митопоетске представе о дрвету у приповеткама „Одрођени“, „Градинарова смрт“, „Кад дрвеће умире“ и „Јабука“ македонског писца Живка Чинга. У раду *Називитије на разбојити и на некои делови на разбојити во македонскије дијалекти – споредба со називитије во југоисточна Србија* (337–344) Веселинке Лаброске (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје) упоређују се називи за разбој и неке основне делове разбоја (*разбој, врайило, кросно, ѿврайешка, зашегачка, брдо и набрдило*) у македонским дијалектима и у дијалектима југоисточне Србије. Анализа је спроведена на следећем корпусу – материјалу из картотеке са пројекта „Македонски дијалекатски атлас“ Института за македонски јазик „Крсте Мисирков“ у Скопљу и грађе из књиге *Ткачка лексика југоисточне Србије* Јордане Марковић (Ниш, 2006). Рад на *дешифровању и превођењу* Зборника стихова В Србији и О Србији *Сијейана Ивановича Чахојина* (345–350) наслов је рада Надежде Лаиновић Стојановић (Филозофски факултет, Ниш). Ауторка указује на неке разлике између изворног облика и објављене верзије овог руског текста. Весна Лопичић (Универзитет у Нишу, Ниш) у раду *Промислање: зашто Блејк и данас?* (351–365) „сумира личне аргументе у прилог

значаја књижевности, а пре свега Блејковог дела“ (351). Ауторка разоткрива зашто још увек са радошћу и чуђењем чита поезију Вилијама Блејка. У раду Лилјане Макаријоске (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје) *За лексикалѝа од обласѝи на ѝкајачкаѝа дејносѝ од еѝнолингвистѝички асѝекѝ* (367–379) анализирају се називи који се тичу ткања и справа за ткање, који су скоро заборављени у македонском и српском језику. Ауторка бележи бројне подударности, али и извесне лексичке и деривацијске варијантности. Следи још један рад Лилјане Макаријоске, али у коауторству са Мери Цубалевском (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје) под називом *Лексикалѝа во ѝрозайѝа на Каѝа Мисиркова-Руменова* (381–392). Ауторке су се бавиле анализом лексике у прозном стваралаштву Кате Мисиркове-Руменове. Горан Максимовић (Филозофски факултет, Ниш) у раду *Сѝварносѝ и ѝрича* у Дневничким записима *Владетѝе Јеротѝића* (393–403) анализира *Дневник* Владете Јеротића, који је вођен у периоду од краја 1938. до почетка 1945. године. Аутор настоји да укаже „на посебности дневничког поступка и доминацију субјективног, објективног и метафизичког плана казивања, као и на жанровске специфичности које су проистекле из тог казивања“ (393). У коауторском раду Бранкице Марковић и Биљане Савић (Институт за српски језик САНУ, Београд) *О ѝкачкој ѝерминологији на ѝросѝору ѝри дијалекѝа (херцеговачко-крајишког, шумадијско-војвођанског и ѝризренско-ѝимочке дијалекатѝске обласѝи)* – *комѝараѝивна анализа* (405–421) дати су упоредни преглед и анализа одабраних лексема из домена ткачке терминологије на простору три дијалекта – херцеговачко-крајишког (Билогора, Велико Блашко, Бастаси, острво Лопуд и Драгачево), шумадијско-војвођанског (Скадар код Ваљева и Стапар код Сомбора) и призренско-тимочке дијалекатске области (село Горње Гарѝе и југоисточна Србија), с циљем да се прикажу сличности и разлике у овим регионима. Поред тога, пажња је била усмерена и на одређивање порекла и мотивисаности тих лексема. *Језик који нас је одржао* (423–426) наслов је прилога Софије Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), а саопштен је поводом Међународног дана писмености 2012. године у Задужбини „Доситеј Обрадовић“. Ауторка скреће пажњу на потребу за очувањем и истраживањем српског језика у суседним земљама и Словенији, „у којима су Срби аутохтона национална мањина“ и где опстају у „инојезичком окружењу“ (423). Тања Милосављевић (Институт за српски језик САНУ, Београд) у раду *Творбено-семанѝичке и лингвокулѝурне каракѝтеристѝике жаргонске лексике југоистѝочне Србије* (427–437), полазећи од грађе из *Речника жаргонизама јужне ѝруге* Јорданѝе Марковић и Татјанѝе Трајковић, бавила се творбеним и семантичким механизмима који учествују у стварању дијалекатске жаргонске лексике, с посебним освртом „на семантичко-прагматичке детерминанте моделирања експресивности“ (427). Рад Дејана Милутиновића (Фило-

зофски факултет, Ниш) носи наслов *Хофман и дејективка* (439–444). Аутор је, анализирајући текст *Госпођица Скидери* (1818) Ернеста Теодора Вилхелма Хофмана, немачког романтичара, приказао поступке које је Хофман користио у овој причи, „а који су карактеристични и за детективски жанр“ (439). У раду *Речи са негативним значењем као интензификатори у српском језику* (445–455) Иване Митић (Филозофски факултет, Ниш) анализирани су речи чије је примарно значење негативно, „а које у појединим окружењима сасвим губе негативну конотацију, чувајући, притом, интензификаторско значење или пак интензификаторско значење бива удружено са позитивним значењем“ (445). Ауторка је настојала да објасни зашто долази до „кривљења“ примарног значења тих речи. *WTF is this? Формалне и функционалне карактеристике англицизма FUCK у српском* (457–474) наслов је рада Биљане Мишић Илић (Филозофски факултет, Ниш). Ауторка указује на један англицизам из групе експресива, псовки – *FUCK*, који је до сада неистражен у српском језику, а често се „среће у урбаним дијалектима савременог српског језика, у колоквијалном стилу, и у говорном и писаном језику, посебно у комуникацији на друштвеним мрежама“ (457). Циљ рада је да се покаже на који начин се овај англицизам инкорпорира у српски језик, а испитују се и његове формалне и функционалне карактеристике. У раду *Трџни глаголски њридев и глаголске именице у сиринићком говору* (475–484) Радивоје Младеновић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац) бави се грађењем глаголских именица у сиринићком говору, и то „кроз анализу односа облика трпног глаголског придева и творбене основе глаголских именица“ (475). Рад Видана Николића (Педагошки факултет, Ужице) носи наслов *Славко Златојевић – сарадник Вука Караџића на увођењу реформе српског књижевног језика* (485–496). Аутор говори о Славку Златојевићу, песнику српског романтизма, преводиоцу, уреднику и сараднику листова и часописа, писцу из области пољопривреде и Вуковом преданом сараднику на увођењу реформе српског књижевног језика и о његовом стваралаштву. Истиче значај његовог рада и ангажовања, иако је сврстан у други ред српских песника романтизма. Милка Николић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац) у раду *Новински њексџови Марије Маге Магазиновић у листу Политика (рубрика „Женски свеџ“) из 1905. и 1906. године* (497–510) испитује тематске, жанровске и језичко-стилске одлике новинских текстова у листу *Политика* Марије Маге Магазиновић, која је заузела посебно место у српској култури као балерина, новинар, преводилац, аутор стручних текстова, писац и претеча авангардних уметничких покрета почетком 20. века. О значају Теодосијевог дела „Житије Светога Петра Коришког“ и о откривању његових стваралачких и психолошких мотива говори рад Велибора Петковића (Филозофски факултет, Ниш) *Стваралачки и психолошки мотиви у „Житију Светога Петра Коришког“* (511–526). Подсећање на ранији осврт Милоша Црњанског на

српске преисторијске ономастичке трагове на британским острвима (као што су нпр. ороними *Мосор*, *Орјен*, *Ком*, *Кораб*, *Ловцин* и *Шар*, затим хидроними *Суџла*, *Сана*, *Уна*, *Корана*, *Драгана*, *Драва*, *Крка*, *Виџава*, *Лика*, *Цеџина*, *Укрина*, *Сџреча*, *Лим* и *Дрим* и имена јадранских острва *Шолџа*, *Силба*, *Корнаџ*, *Мурџер*, *Брач*, *Уније*, *Пашман*, *Шџан* и *Лоџуд*), али и још неке појединости дате су у раду *Милош Црњански о џреистџоријским срџским ономасџичким џраговима на бриџанским осџрвима* (527–531) Драгољуба Петровића (Филозофски факултет, Нови Сад). У коауторском раду Мате Пижурице (Филозофски факултет, Нови Сад) и Драгане Радовановић (Институт за српски језик САНУ, Београд / Филозофски факултет, Косовска Митровица) под насловом *Лексиколошки оглед: џрагом Бучумика Недељка Богдановића* (533–556) дат је управо, како сам наслов каже, један лексиколошки оглед. Наиме, аутори су издвојили око педесетак речи из књиге *Бучумика у звону Недељка Богдановића* (Ниш, 2005) и обрадили их са етнолингвистичког, лингвогеографског и етимолошког аспекта. Михај Радан (Центар за научна истраживања културе Срба у Румунији – Савез Срба у Румунији, Темишвар) у раду *Прилози у карашевским говорима* (557–572) анализира прилоге који су забележени у карашевским говорима. Дат је инвентар прилога, њихова класификација према пореклу и значењу и поређење датих карашевских прилога са онима из других српских штокавских екавских дијалеката (косовско-ресавским и призренско-тимочким говорима). Ово последње је аутор представио табеларно. *Из лексике народне медицине Гаџиног Хана – болесџи џлућног сисџема* (573–582) наслов је рада Сандре Савић (Институт за српски језик САНУ, Београд). Ауторка даје лексичко-семантичку анализу лексике из области народне медицине, везане за болести плућног система. Грађу је прикупила на терену сврљишко-заплањског говорног подручја, у Гаџином Хану. Прикупљена лексика класификована је у три семантичка поља: 1. Општи називи за болести дисајног система, 2. Називи за органе дисајног система и 3. Називи за особе захваћене болестима дисајног система. У раду *Фигураџивна значења речи апетит у срџском језику* (583–590) Димка Савова (Софијски универзитет „Св. Климент Охридски“, Софија) разматра „семантичке трансформације које настају код лексеме *аџеџиџи(и)* под утицајем њене употребе у језику“ (583). Ауторка је истражила све примере електронског корпуса српског језика. Биљана Сикимић (Балканолошки институт САНУ, Београд) у раду *Са сџранцима на џтерену. Прилог исџорији џтеренске лингвистџике у Србији* (591–606) даје хронолошки преглед лингвистичких истраживања страних лингвиста на терену у Србији, као и осврт на то какво је стање на пољу међународне сарадње у теренској лингвистици данас. Коауторски рад Радоја Симића и Јелене Јовановић Симић (Филолошки факултет, Београд) носи наслов *Жанровска сџрукџура дијалекатџског џексџа и уџџереба глаголских личних облика* (607–618).

Аутори говоре о употреби личних глаголских облика и жанровској структури дијалекатског текста. Циљ рада *О некоторых задачах исследования языковых и политических границ в Южной Славии* (619–624) Андреја Соболева (Институт лингвистических исследований РАН, Санкт Петербург) јесте да усмери пажњу јужнословенских дијалектолога на актуелни правац у савременој светској дијалектологији, а то је истраживање односа међу језичким и политичким границама, посебно на лингвистичком простору Јужне Славиије. Ближим описом основне теме историјског романа *Велики рат* Александра Гаталице – положајем обичних људи у рату, и одређивањем улоге коју фантастика има у овом роману, бави се Сава Стаменковић (Филологически факултет, Велико Трново) у раду *Мали људи у фантасијичним околностима: судбина обичних људи и фантасијика у историјском роману Велики рат Александра Гаталице* (625–640). Драгана Станковић (Педагошки факултет, Врање) у раду *Значења инструментала у говорима призренско-тимочке говорне зоне* (641–658) настоји да покаже „која се све значења могу изразити инструменталном аналитичком конструкцијом у говорима ПТ говорне зоне“ (641). Прилог *Освећење културног сјоменика* (659–663) Мирољуба Стојановића (Центар за научна истраживања и Универзитета у Нишу, Ниш) из заоставштине је проф. др Мирољуба Стојановића, а саопштен је на промоцијама књиге *У Србији и о Србији* С. И. Чахотина 29. маја на Универзитету у Нишу и 30. маја 2012. године у Удружењу књижевника Србије у Београду. Ова двојезична руско-српска књига, коју је приредио и за коју је Поговор написао управо М. Стојановић, промовисана је и у Русији – 15. септембра 2014. године у Јарослављу на Међународном руско-француском колоквијуму о Првом светском рату, затим 19. септембра 2014. године у Угличу и 17. фебруара 2015. године у Москви, у Дому руског зарубежја „Александар Солженицин“. У раду *Време у роману Време смрти Добрице Ћосића: изражавање појединачног и општег глаголским облицима* (665–677) Срето Танасић (Институт за српски језик САНУ, Београд / дописни члан АНУРС, Бања Лука) настоји да покаже како Д. Ћосић у роману *Време смрти* користи репертоар глаголских облика за изражавање појединачног и општег. Коауторски рад Лидије Тантуровске (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје) и Татјане Трајковић (Филозофски факултет, Ниш) *За една промена во сродничката терминологија* (679–692) говори о једној промени коју су ауторке училе у сродничкој терминологији. Да би дату појаву истражиле, ауторке су спровеле анонимну анкету међу испитаницима из Скопља и Ниша, различитог узраста, образовања и занимања. Анализом је обухваћено неколико сродствених термина у македонском и одговарајућих израза у српском језику (1. *младожења* и *невесџа*; 2. *свекар*, *свекрва* и *снаха*, *снаја* и 3. *шасџ*, *шашџа* и *зеџ*). Кратак осврт на типове илуминације (украшавања минијатурама, иницијалима и орнаментима) македонских

средњовековних рукописа дат је у раду *За декорацијаѿа на македонскиѿе средновековни ракоѿиси* (693–698) Катице Трајкове (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје). Татјана Трајковић (Филозофски факултет, Ниш) приложила је и један самостални рад под називом *Вокали у говору Бујановца* (699–714). Ауторка, наводећи како се говором Бујановца, малог села на југу Србије, у досадашњој лингвистичкој литератури нико досад није озбиљније бавио, даје опис вокалског система говора овог места. Грађа за ово истраживање прикупљена је крајем деведесетих година прошлог века у Бујановцу. На крају рада ауторка прилаже и текстове. Вредан прилог терминологији ткања дат је у раду *Ткачка ѿтерминологија на Пивској ѿланини* (715–730) Радојке Цицмил-Реметић. Ауторка наводи да се ради „о својеврсној реконструкцији једног сегмента материјалне културе нашег села, будући да је технолошка револуција из темеља изменила начин живота сеоског живља, уклањајући са сцене многе видове привређивања, укључујући и домаћу, некада веома разгранату ткачку радиност, која се преплитала са другим занатима, пре свега столарским, где су прављене натре, преслице (ручне и ножне), затим са бојацијским као и ступарским занатом“ (715). У раду су дате лексичко-семантичка и краћа творбена анализа, као и речник. Последњи у овом зборнику је прилог *Из лужничке анѿроѿографске лексике* (731–739) Љубисава Ђирића (Филозофски факултет, Ниш). Аутор на одабраном корпусу антропографске лексике настоји да да свеобухватну слику овог слоја лексике у говору Лужнице. У датом корпусу (у форми малог уазбученог речника, са семантичким објашњењем и акценованим контекстом) има речи којих нема у другим речницима антропографске лексике, а има и оних чије се значење разликује од онога у говору Лужнице, што аутор наводи у фусноти.

Велики број прилога (укупно 54) у овом зборнику израз је захвалности и поштовања колега и сарадника проф. др Јордане Марковић. Свако у свом домену трудио се да да свој допринос, а импозантан број квалитетних радова из свих области научног интересовања проф. др Јордане Марковић то и потврђује и чини Зборник радова Зборник радова *На ѿемељима народних говора* драгоценим и вредним пажње ширег круга читалаца.

Бранкица Ђ. Марковић*
Институт за српски језик САНУ
Београд

* brankicama@gmail.com